

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**доктора філософії в галузі право Левченко Діани Сергіївни
на дисертацію Пашинського Олександра Сергійовича**

**«Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю
органів місцевого самоврядування в Україні», подану на здобуття ступеня
доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми дисертаційного дослідження.
Актуальність комплексного адміністративно-правового забезпечення громадського контролю за функціонуванням органів місцевого самоврядування в Україні є сьогодні беззаперечною та багаторівневою. Фундаментальні засади місцевого самоврядування, конституційно закріплені як одна з основ народовладдя, імперативно вимагають формування дієвих механізмів підзвітності та прозорості. Громадський контроль, у свою чергу, є квінтесенцією реалізації суб'єктивного права громадян на безпосередню участь у локальному управлінні. Сучасні трансформаційні процеси, пов'язані з динамічним розвитком децентралізації влади, зумовлюють значне розширення повноважень та фінансових ресурсів муніципальних утворень. Це об'єктивно підвищує потребу у зовнішньому громадянському нагляді за легітимністю та ефективністю їхньої управлінської діяльності.

Наявний правовий вакуум у сфері цілісного законодавчого регулювання громадського контролю створює численні колізії та перешкоди для повноцінного функціонування цього інституту. Недосконалість нормативно-правових актів у цій галузі гальмує розвиток демократичних практик та уможливорює суб'єктивізм у прийнятті рішень. Збройна агресія Російської Федерації та запровадження правового режиму воєнного стану додатково актуалізували питання ефективного контролю за цільовим використанням бюджетних коштів та міжнародної допомоги. У таких критичних умовах інститути громадянського суспільства відіграють незамінну роль у забезпеченні громадської безпеки та моніторингу дотримання прав людини. Налагодження дієвого адміністративно-правового

механізму є запорукою мінімізації корупційних ризиків та підвищення довіри населення до публічних інституцій.

Вкрай важливим є формування чітких дефініцій, уніфікація термінології та кодифікація розрізнених нормативно-правових актів, що стосуються громадського контролю. Це створить єдиний та послідовний правовий простір для взаємодії між органами місцевого самоврядування та суб'єктами громадянського суспільства. Оптимізація форм та методів контролю, включно з активним використанням інструментів електронної демократії, є необхідною умовою для підвищення його оперативності та широти охоплення. Дослідження також сприяє імплементації європейських стандартів належного врядування та підзвітності, що є невід'ємною складовою євроінтеграційного курсу України. Розвиток правової культури та толерантності серед усіх суб'єктів цих правовідносин є довгостроковою інвестицією у зміцнення громадянського суспільства. Це дозволить забезпечити стабільність, передбачуваність та ефективність публічного управління на місцевому рівні. Актуальність визначається також прагненням до зміцнення місцевої демократії. Посилення ролі громадянського суспільства у процесах урядування є маркером зрілості демократичної системи. Ефективний контроль є передумовою для ухвалення рішень, що відображають інтереси територіальної громади. У сукупності з недостатністю теоретико-методологічних напрацювань у сфері громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування вказане обумовлює важливість та актуальність дисертаційного дослідження О. С. Пацинського.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Висловлені у дисертації положення та рекомендації відзначаються достовірністю. Детальне ознайомлення з текстом наукового дослідження і публікаціями О. С. Пацинського дозволяє стверджувати, що підхід дисертанта до аналізу предмета дослідження є глибоким і ґрунтовним. Дисертація має логічну структуру, яка дозволяє розкрити поставлені дослідницькі завдання та досягти поставленої мети, чому сприяло коректне формулювання об'єкта і предмета

наукового дослідження. Обґрунтованість та достовірність отриманих результатів дослідження забезпечується кількома чинниками – широтою й різноманітністю опрацьованої джерельної бази, критичним аналізом норм чинного законодавства України, рішень судових інстанцій, матеріалів практичної діяльності, використанням різноманітних методів наукового пізнання, логічним і послідовним викладенням матеріалу.

Методологічною основою дослідження є широкий спектр загальнонаукових та спеціальних методів, достатніх для розкриття теми. Загальнодіалектичні методи надали змогу обґрунтувати значення та сутність громадського контролю як чинника демократичного розвитку держави і суспільства, діяльність органів місцевого самоврядування як особливого об'єкта громадського контролю (підрозділи 1.1, 1.3). Загальні наукові методи аналізу, узагальнення, синтезу, порівняння, абстрагування, логічний та інші використовувалися в процесі визначення поняттєвого апарату, уточнення особливостей, мети, принципів та функцій, форм і методів громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні, розгляду питання зарубіжного досвіду та правової культури в цій сфері (підрозділи 1.2, 2.1, 2.3, 3.2, 3.3). Для вирішення завдань дослідження, що носили вузький або неспецифічний характер, застосовувався широкий спектр спеціальних наукових методів. За допомогою порівняльно-правового, факторного, структурного, функціонального аналізу, аналітичного методу та методу тлумачення норм права було визначено сучасний стан і недоліки адміністративно-правового забезпечення громадського контролю, адміністративно-правового статусу суб'єктів його здійснення, стану їх правової культури і толерантності та, відповідно, запропоновано шляхи їх покращення, виявлено можливості імплементації зарубіжного досвіду (підрозділи 2.2, 3.1, 3.2, 3.3). Використання зумовлених предметом дослідження методів дало змогу повною мірою реалізувати поставлені у дослідженні завдання.

Науковий підхід, реалізований у дисертації, повною мірою відповідає встановленим академічним стандартам та методологічним вимогам, що є свідченням її високого наукового рівня. Виклад матеріалу характеризується

винятковою чіткістю та доступністю, забезпечуючи легкість сприйняття складних юридичних концепцій. Логічна послідовність структури роботи гарантує цілісність аргументації, дозволяючи системно розкрити обрану проблематику. Юридична грамотність тексту дисертації підкреслює глибоке розуміння автором відповідної правової доктрини та законодавства. Усі ключові наукові положення та висновки дисертаційного дослідження виділені коректно та акцентовано, що полегшує ідентифікацію здобутих результатів. Ці та інші імманентні показники свідчать про те, що дисертація є комплексною, цілісною та системною науковою працею. Сформульовані в ній наукові положення, висновки та рекомендації мають достатній ступінь наукової обґрунтованості, підкріплені ретельним аналізом емпіричних даних, та характеризуються беззаперечною достовірністю.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертаційне дослідження О. С. Пашинського заповнює прогалину в системному дослідженні адміністративно-правових засад громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, осмислення цього феномену спирається на аналіз ознак та властивостей громадського контролю як адміністративно-правового феномену, що дозволило досягти високої обґрунтованості отриманих результатів. Автором на підставі аналізу наукових та правових джерел уточнено завдання громадського контролю в державі, побудованій на принципах демократії, якими є наступні: одержання інформації щодо діяльності публічних владних органів у повному обсязі; сприяння підвищенню ефективності роботи владних органів держави та місцевого самоврядування; розповсюдження соціально значущої функції публічних органів; підтримання іміджу публічних органів, їх діяльності та престижності праці; забезпечення прозорого кадрового відбору в публічні органи, переміщення та кар'єрного просування кадрів; підвищення рівня забезпечення прав і свобод громадян під час діяльності публічних владних органів; підвищення якості і вдосконалення порядку надання адміністративних послуг уповноваженими органами тощо.

Заслуговує на схвальну оцінку авторська класифікація принципів громадського контролю за функціонуванням органів місцевого самоврядування,

що включає: 1) загальні принципи публічного управління та місцевого самоврядування: верховенства права; законності; дотримання та пріоритету прав, свобод і законних інтересів громадян; прозорості, відкритості та публічності; рівності; професійності та компетентності; взаємодії та партнерства; відповідальності; підзвітності; ефективності; 2) спеціальні принципи функціонування об'єднань громадян: добровільності; самоврядності; відсутності майнового інтересу; інклюзивності; 3) специфічні принципи громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування: незалежності; неупередженості; обґрунтованості; об'єктивності; достовірності; повноти; своєчасності; зворотного зв'язку та реагування; балансу публічно-приватних інтересів при вирішенні питань місцевого значення.

У роботі детально охарактеризовано форми громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, до яких автор цілком слушно відносить: 1) подання індивідуальних чи колективних звернень громадян, зокрема у формі електронних петицій, що містять пропозиції, скарги, зауваження щодо діяльності посадовців органів місцевого самоврядування та органів загалом, клопотання та заяви стосовно дотримання прав, свобод і законних інтересів територіальної громади та її жителів, скарги про їх порушення; 2) подання запитів на доступ до публічної інформації у передбачених законодавством обсягах; 3) звернення суб'єктів громадського контролю до суду з позовами, заявами і скаргами щодо оскарження рішень посадових осіб чи органів місцевого самоврядування; 4) участь у функціонуванні органів консультативного характеру (громадських радах, експертних комісіях тощо) та інші.

Заслужують на увагу визначені автором вектори підвищення ефективності виховання правової культури і толерантності суб'єктів правовідносин у сфері громадського контролю: 1) загальні стратегічні вектори: нормативно-правовий; організаційно-управлінський; освітній; міжнародний; інформаційно-комунікаційний; 2) окремі тактичні вектори: підтримка з боку державної та місцевої влади інститутів громадянського суспільства, які, окрім громадського

контролю, виконують і функції виховання правової культури та толерантності, зокрема громадських організацій просвітницького, правового та гуманітарного спрямування; розширення практики організації зборів громадян з обговорення та вирішення різноманітних питань; створення координаційних рад як дорадчих органів із залученням до їх складу фахівців з питань правової освіти, молодіжної політики, представників організацій громадянського суспільства; запровадження системи електронних петицій до органів місцевої влади різних рівнів; налагодження співпраці з міжнародними, європейськими організаціями, іноземними партнерами, проведення спільних форумів, конференцій, молодіжних обмінів, тренінгів; створення спеціальних електронних платформ, мобільних додатків, тренажерів, відеофільмів тощо для поширення правової культури і толерантності в громадянському суспільстві тощо.

Окремо слід відзначити, що у роботі представлено напрями кодифікації законодавства в галузі громадського контролю за функціонуванням органів місцевого самоврядування, в контексті яких запропоновано внести слушні зміни до законодавчих і підзаконних правових актів, які регулюють діяльність органів місцевого самоврядування та здійснення контролю за їх функціонуванням.

У роботі присутні й інші положення, які характеризують високий рівень наукової новизни та важливості для сучасного етапу розвитку громадського контролю у сфері місцевого самоврядування.

Практичне значення одержаних результатів обумовлено тим, що сформульовані під час дисертаційного дослідження висновки, пропозиції і рекомендації можуть використовуватися: у правотворчості – у процесі перегляду, оновлення та удосконалення вітчизняних адміністративно-правових актів, які мають комплексно врегулювати інститут громадського контролю за функціонуванням органів місцевого самоврядування; у правозастосуванні – під час практичного здійснення громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування із використанням низки форм і методів, у процесі його організаційного та інформаційного забезпечення; у науково-дослідній діяльності – для подальших наукових досліджень питань удосконалення громадського

контролю; навчальній роботі – під час проведення лекційних, семінарських і практичних занять, тренінгів, навчальних конференцій з таких дисциплін, як «Адміністративне право», «Адміністративна діяльність», «Військові адміністрації», а також у процесі підготовки відповідних підручників, навчальних посібників, методичних вказівок.

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, обумовлена тим, що основні положення та висновки дисертаційного дослідження висвітлено у сімнадцяти наукових публікаціях, з яких чотири статті в журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук; тринадцять – тези доповідей і повідомлень на міжнародних науково-практичних конференціях та круглих столах. З положеннями дисертації було ознайомлено наукову громадськість та зацікавлених осіб на наукових заходах, які відбувалися у Києві, Львові, Чернівцях, Харкові, Кривому Розі, Полтаві та інших містах, що свідчить про належний рівень оприлюднення отриманих результатів у різних регіонах України. Зміст публікацій відповідає завданням дослідження і вимогам МОН України. Всі структурні розділи дисертації знайшли своє відображення у наукових статтях і тезах доповідей на наукових та науково-практичних конференціях і круглих столах.

Відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Дисертаційна робота має високий рівень академічної доброчесності, при її написанні дотримані норми авторського права, всі цитування мають належні посилання на джерела. Дисертація є самостійною науковою працею. Положення дисертації належним чином обґрунтовані. Вказане дозволяє зробити висновок про відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Зауваження та дискусійні питання стосовно положень дисертації. Позитивна оцінка представленої О. С. Пашинським роботи не заважає, разом з тим, висловити певні зауваження до її змісту. Зокрема:

1. Не зовсім вдалим уявляється включення підрозділу 1.3 дисертації «Діяльність органів місцевого самоврядування як особливий об'єкт громадського контролю» до Розділу 1. На нашу думку, більш логічним було б

структурування роботи, за якого вказаний підрозділ 1.3 знаходився б у складі Розділу 2 «Адміністративно-правовий механізм громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні».

2. У дисертації недостатньо чітко розмежовано основні групи правовідносин, які виникають у сфері громадського контролю, що потребує окремих пояснень дисертанта.

3. Автору слід було більш детально визначити напрями підвищення рівня правової культури та активності громадян як суб'єктів громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

4. Дисертаційне дослідження значно б виграло від аналізу громадського контролю за розподілом благодійної та гуманітарної допомоги, що надходить для дітей загиблих військовослужбовців. В Україні зафіксовані непоодинокі випадки, коли місця у міжнародних програмах оздоровлення або відпочинку, фінансованих іноземними партнерами для дітей загиблих захисників, неправомірно надавалися дітям посадових осіб місцевого самоврядування. Дослідження цих прецедентів та розробка пропозицій щодо запобігання подібним зловживанням є важливим для забезпечення прозорості та справедливості у використанні ресурсів, призначених для родин загиблих воїнів.

Однак зазначені дискусійні положення і зауваження мають рекомендаційний характер, не знижують позитивну оцінку роботи. Висловлені побажання спрямовані на привернення уваги дисертанта до ще не досліджених аспектів наукової проблеми.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація вносить свій вклад у розвиток правової науки взагалі, та у дослідження актуальних проблем правового забезпечення громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування зокрема.

Аналіз дисертації О. С. Пацинського та праць, опублікованих за темою дисертації, свідчить про актуальність теми дослідження, достатню обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих в дисертації, їх

достовірність і новизну, повноту їх викладу в опублікованих працях у фахових виданнях.

Дисертацію оформлено згідно з установленими вимогами, що висуваються для дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Самостійність цього дослідження не викликає сумнівів. Положення, які доводяться в роботі, відображені також й у публікаціях з досліджуваної теми.

В сукупності, наведені у відгуку позитивні положення щодо дисертації свідчать про вирішення дисертантом актуальної наукової проблеми. Відповідно дисертаційна робота О. С. Пацинського є самостійним науковим дослідженням, яке містить теоретичні висновки і практичні рекомендації, що становлять безперечний інтерес для юридичної науки.

Що ж стосується тих висновків і пропозицій, які винесені на захист, то всі вони є достатньо аргументованими і становлять самостійний творчий доробок дисертанта. Тема і зміст дисертації відповідають науковій спеціальності 081 «Право».

Публікації дисертанта з достатньою повнотою відображають зміст дисертації.

Загальний висновок по дисертації. З урахуванням викладеного вище можна зробити висновок, що дисертація Пацинського Олександра Сергійовича «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні» написана на актуальну для правової науки тему, не містить порушень вимог академічної доброчесності, всі посилання на джерела інформації оформлені відповідно до встановлених вимог. Узагальнення, висновки та рекомендації, отримані під час дослідження, ґрунтуються на глибокому науковому аналізі, мають важливе практичне й теоретичне значення для правової науки. Основні положення дисертації відображені автором у 17 наукових публікаціях, зміст і якість яких відповідає вимогам МОН України.

Отже, дисертація «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні» є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукового завдання, яке має істотне значення для розвитку науки адміністративного права. Зміст дисертації відповідає

спеціальності 081 «Право», Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Пашинський Олександр Сергійович – на основі публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії – за спеціальністю 081 – «Право».

Офіційний опонент –

старший викладач

кафедри менеджменту та інноваційного розвитку

Бізнес Школи «КРОК»

Вищого навчального закладу

«Університет економіки та права «КРОК»,

доктор філософії в галузі право

Діана ЛЕВЧЕНКО

 Підпис Олександр ЛЕВЧЕНКО засвідчую
 Директор департаменту кадрів Вищого навчального закладу
 «Університет економіки та права «Крок»
Олександра ПАЛАНЮК
 "25" липня 2025 р.

